

‘Van Gogh plakte met verflodders’

Gesprek met Cor Knops

In het Van Gogh Museum zijn twee plakboeken van de schilder te zien, waarin hij plaatjes van romantische schilderijen plakte.

Boekconservator Cor Knops werd gevraagd ze te restaureren.

Door Koos Dijksterhuis
MUNSTERGELEEN, 10 MAART. Het Van Gogh Museum bezit twee plakboeken van Vincent van Gogh, waarin de schilder prenten plakte van collega's die hem inspireerden. Het ene stelde zijn broer Theo samen uit plaatjes die de schilder bewaarde. Het andere was van de kunstenaar zelf. Dat viel bijkans uit elkaar. Het museum schakelde boekconservator Cor Knops in, in het Zuid-Limburgse Munstergeleen.

„Het papier waarop de prenten zaten was sterk verkleurd”, vertelt Knops. „En zo bros dat ik nieuw papier moest gebruiken. Toen ik de prenten loswekte, viel het me op dat er op de hoeken gekleurde plaksel zat – paars, rood, geel of oranje.” Gebruikte Van Gogh gekleurde lijm? In de literatuur vond Knops niets over de verkrijgbaarheid van zulke lijm, eind twintigste eeuw. En waarom zou hij verschillende kleuren gebruikt hebben, als die toch onzichtbaar bleven? „Blijkbaar plakte hij de prenten met verflodders vast”, meent Knops. Maar wat voor verf? Plakkaatverf zou tijdens het losweken zijn opgelost. Olieverf dan? Maar dan was er lijnolie in het papier van de prenten getrokken, en daar was door een loep niets van te bespeuren. Het Van Gogh Museum laat de kleurstof binnenkort analyseren. Wie weet werpt dat een nieuw licht op Van Goghs materiaalgebruik.

Knops leverde het plakboek op kerstavond 2002 in bij het museum. Daar ligt het nu achter glas op de expositie *De Keuze van Vincent*. Daarna gaat het terug in de kluis.

Van Gogh plakte vooral afbeeldingen in van romantische schildercijven van rond 1850. Knops: „Veel landelijke tafereeltjes, zoals een herder met vee.” Leo Jansen van het Van Gogh Museum: „Van Gogh was idolaat van de landschapsschilders van de Barbizon-school en van de Haagse School.”

De prenten zitten nu op degelijk lompenpapier geplakt, dat lang meegaat. Ze zijn er later makkelijk weer af te halen voor nader onderzoek. Knops gebruikte papier dat minder bruin was dan het oude, maar niet zo wit als het plakboek dat Van Gogh ooit kocht, want dat zou er te nieuw uitzien. „Je moet de boeken weer kunnen inkijken zonder dat ze in je handen uit elkaar vallen”, zegt hij. De verbruining van het papier was in sommige prenten getrokken, „maar dat spoelde er door het losweken uit. De veertig prenten zelf waren op één na originele etsen, gedrukt op uitstekend lompenpapier. En die drukinkt is waterbestendig, zodat ik ze zo kon losweken.”

De vier schetsboeken van Van Gogh die Knops eerder had opgeknappt, waren kwetsbaarder. „Daar kon ik weinig aan versleten papier doen, omdat behandeling de tekeningen zou aantasten. Wel kon ik de bindconstructie herstellen.” Daarvoor moest hij naar het museum komen, want schetsen van de meester naar Limburg sturen, dat wilde geen verzekeraar verzekeren. Knops ontdekte dat er minder schetsen ontbraken dan werd gedacht. „Van Gogh scheurde zelf nogal eens een schets uit, bijvoorbeeld om met een van zijn honderden brieven mee te sturen. Als er een ontbreekt ligt de keerzijde van het blad er los in. Of het katern is te dun.” Het was al bekend dat diverse schetsen die in het Van Gogh Museum tentoongesteld hingen, waarschijnlijk uit een schetsboek kwamen. Knops haalde ze uit hun passe-partout, stelde vast in welk schetsboek en – lastiger – op welke bladzijde ze hadden gezeten, en zette ze er weer in.

UIT NRC-HANDELSBLAD 10-3-2003

Boekconservator Cor Knops (Foto Chris Keulen)

'Van Gogh plakte met verfklodders'

Gesprek met Cor Knops

In het Van Gogh Museum zijn twee plakboeken van de schilder te zien, waarin hij plaatjes van romantische schilderijen plakte. Boekconservator Cor Knops werd gevraagd ze te restaureren.

Door Koos DIJKSTERHUIS
MUNSTERGELEEN, 10 MAART. Het Van Gogh Museum bezit twee plakboeken van Vincent van Gogh, waarin de schilder prenten plakte van collega's die hem inspireerden. Het ene stelde zijn broer Theo samen uit plaatjes die de schilder bewaarde. Het andere was van de kunstenaar zelf. Dat viel bijkans uit elkaar. Het museum schakelde boekconservator Cor Knops in, in het Zuid-Limburgse Munstergeleen.

„Het papier waarop de prenten zaten was sterk verkleurd”, vertelt Knops. „En zo bros dat ik nieuw papier moest gebruiken. Toen ik de prenten loswekte, viel het me op dat er op de hoeken gekleurd plaksel zat – paars, rood, geel of oranje.” Gebruikte Van Gogh gekleurde lijm? In de literatuur vond Knops niets over de verkrijgbaarheid van zulke lijm, eind twintigste eeuw. En waarom zou hij verschillende kleuren gebruikt hebben, als die toch onzichtbaar bleven? „Blijkbaar plakte hij de prenten met verfklodders vast”, meent Knops. Maar wat voor verf? Plakkaatverf zou tijdens het losweken zijn opgelost. Olieverf dan? Maar dan was er lijnolie in het papier van de prenten getrokken, en daar was door een loep niets van te bespeuren. Het Van Gogh Museum laat de kleurstof binnenkort analyseren. Wie weet werpt dat een nieuw licht op Van Goghs materiaalgebruik.

Knops leverde het plakboek op kerstavond 2002 in bij het museum. Daar ligt het nu achter glas op de expositie *De Keuze van Vincent*. Daarna gaat het terug in de kluis.

Van Gogh plakte vooral afbeeldingen in van romantische schilderijen van rond 1850. Knops: „Veel landelijke tafereeltjes, zoals een herder met vee.” Leo Jansen van het Van Gogh Museum: „Van Gogh was idolaat van de landschapsschilders van de Barbizon-school en van de Haagse School.”

De prenten zitten nu op degelijk lompenpapier geplakt, dat lang meegaat. Ze zijn er later makkelijk weer af te halen voor nader onderzoek. Knops gebruikte papier dat minder bruin was dan het oude, maar niet zo wit als het plakboek dat Van Gogh ooit kocht, want dat zou er te nieuw uitzien. „Je moet de boeken weer kunnen inkijken zonder dat ze in je handen uit elkaar vallen”, zegt hij. De verbruining van het papier was in sommige prenten getrokken, „maar dat spelde er door het losweken uit. De veertig prenten zelf waren op één na originele etsen, gedrukt op uitstekend lompenpapier. En die drukinkt is waterbestendig, zodat ik ze zo kon losweken.”

De vier schetsboeken van Van Gogh die Knops eerder had opgeknapt, waren kwetsbaarder. „Daar kon ik weinig aan versleten papier doen, omdat behandeling de tekeningen zou aantasten. Wel kon ik de bindconstructie herstellen.” Daarvoor moest hij naar het museum komen, want schetsen van de meester naar Limburg sturen, dat wilde geen verzekeraar verzekeren. Knops ontdekte dat er minder schetsen ontbraken dan werd gedacht. „Van Gogh scheurde zelf nogal eens een schets uit, bijvoorbeeld om met een van zijn honderden brieven mee te sturen. Als er een ontbreekt ligt de keerzijde van het blad er los in. Of het katern is te dun.” Het was al bekend dat diverse schetsen die in het Van Gogh Museum tentoongesteld hingen, waarschijnlijk uit een schetsboek kwamen. Knops haalde ze uit hun passe-partout, stelde vast in welk schetsboek en – lastiger – op welke bladzijde ze hadden gezeten, en zette ze er weer in.

Boekconservator Cor Knops (Foto Chris Keulen)

UIT NRC-HANDELSBLAD 10-3-2003